

Ćwiczenia składniowe

Analiza składniowa (określ typ zdań, w przypadku zdań złożonych podrzędnie zarówno według Klemensiewicza, jak i Polańskiego)

1. Kto pyta, nie błądzi.
2. Jan musi być w pracy, skoro leżą tu jego rzeczy.
3. Pomógł mu dosyć skutecznie, mianowicie załatwił mu pracę w swojej firmie.
4. Ledwo zdążyłem zmyć naczynia, już pytali o coś do jedzenia.
5. Wiem, że nie jest taki święty, na jakiego wygląda.
6. Ktokolwiek nas odwiedzi, zostanie mile przyjęty.
7. Na ulicy leżała warstwa lodu, więc starał się jechać bardzo ostrożnie.
8. Ludzie, co tędy przechodzili, nie wierzyli swoim oczom.
9. Twarzy swego opiekuna już nie zdołał zobaczyć, gdyż zasłaniały ją plecy innego człowieka.
10. Kiedy jadł zupę, podnosił łyżkę do ust takim gestem, jak gdyby czynić raczył zaszczyt zupie, że ją konsumuje.
11. Ranny zmarł, gdyż miał poważnie uszkodzony mózg.
12. Ewa zgubiła bilet, zatem nie mogła przyjść na koncert.
13. Pojechał z kolegami w góry, chociaż matka się nie zgodziła.
14. Wczoraj dowiedział się, że Basia już przyjechała.
15. Ilekroć wychodziła z domu, wyłączała gaz.
16. Zrobił wszystko, żeby mieć święty spokój.
17. Mimo że założono sygnalizację, zdarzył się ciężki wypadek.
18. Reklama nakłania potencjalnego klienta, żeby kupił dany produkt.
19. Napisał obszerny artykuł, żeby przedstawić wyniki swoich prac badawczych.
20. Zanim wyszedł z domu, zamknął szczelnie okna.
21. Rodzice chcieli pojechać nad morze, lecz matka nie dostała urlopu.
22. Przeszedł tam, skąd było lepiej widać.

Wskaż człony składniowe w podanych zdaniach, weź pod uwagę niepodzielne struktury:

1. W zaułku pod arkadami czytałem wtedy poemat o kimś, kto mieszkał tuż obok, pod tytułem „Godzina myśli”. (Miłosz)
2. Nie bądź taki ufny i pamiętaj, że i w Paryżu nie robią z owsa ryżu.
3. Głupiście!
4. O, jak błyszczą! To śnieg na Górze Trzykrzystej i na Biekieszowej Górze, którego nie stopi oddech krótkotrwałych ludzi. (Miłosz)
5. Do drzwi mieszkania dotarł tylko po omacku.
6. Piotr jest zań odpowiedzialny.
7. W wyjaśnieniu przyczyn katastrofy lotniczej może pomóc tylko czarna skrzynka.
8. Matka znów robi z igły widły.
9. Każde popołudnie zapelniał się Plac Defilad tłumem ludzi, którzy spieszyli się z pracy do domu.
10. Żebyś ty nas kiedyś odwiedził!

Wskaż wszystkie dwuskładnikowe grupy składniowe, znajdź człon konstytutywny i określ typ grupy:

1. Te rzędami portretów zdobione filary ozwały się doń zewsząd głosami przeszłości. (Mickiewicz)
2. W tym roku było wyjątkowo dużo grzybów, malin i jeżyn.
3. Na trzecim piętrze mieszczą się biura dobrze znanej w tym mieście firmy komputerowej.
4. Sam wierzchołek góry zdobyły zasadzone drzew i kwiatów wieńce. (Mickiewicz)

Zastąp strukturę zdaniową przez nominalizację

1. Swojego najlepszego przyjaciela poznał, gdy studiował w Krakowie.
2. Biegł, aż utracił oddech.
3. Sprawę planowanej podwyżki płac omówiono, gdy było spotkanie z pracownikami.
4. Czowała się źle, bo się przejadła.
5. Wycieczkę w góry odwołano, ponieważ padał deszcz.
6. Pojechał na konferencje, żeby przedstawić wyniki swoich badań.
7. Uniknął wypadkowi, bo w tym czasie wyjechał do Pragi.
8. Zgodził się przyjechać, jeżeli zwróci mu koszty podróży.
9. Ranny zmarł, gdyż miał uszkodzony mózg.
10. Zrobił to, żeby uniknąć zarzutów.
11. Rozchorował się, bo głodował.
12. Poszedł do kina, chociaż matka mu to zakazała.

Czy podkreślone wyrazy są składnikami (członami składniowymi) podanych zdań?

O Jowiszu gromowładny, bądź miłosierny!

Niech go gęś kopnie!

Fu, jakie to wstrętne!

Czy mają państwo chwilę czasu?

Obyś żył wiecznie, wasza świątobliwość!

*Daj mi, **debilu**, święty spokój.*

*Obiecał, że przyjdzie, **ale** przedtem zatelefonuje.*

*Weszli do sali, **w której** siedział ambasador z żoną.*

***Ci** studenci, **którzy** zdali wszystkie egzaminy, mogą wyjechać na staż.*

***Ktokolwiek** dowie się **coś** o zaginionej osobie, **niech** natychmiast zgłosi się na policję.*

*Brat nie przyszedł na spotkanie, **co** mnie bardzo zdziwiło.*

*W miejscach, **gdzie** się pali, mogą mieć problemy zdrowotne.*

***Wtedy, kiedy** wojna wybuchła, byłem za granicą.*

*Pytał mnie, **kto** tu był.*

*Nie wiedział, **co** się wydarzyło.*

***Kto** pyta, nie błądzi.*

***Kto** chce, niech idzie ze mną.*

*Dostał książkę, **jakiej** dawno pragnął.*

*Powiedziano mi, **dokąd** mam iść.*

*Mówił o **tym**, że nie ma pieniędzy.*

*Porozmawiaj z **tym**, **kto** ten nonsens wymyślił.*

*Zobaczył list, **którego** nigdy przedtem nie widział.*

***Ten**, **kto** stukł okno na korytarzu, proszony jest o jego ponowne oszklenie.*

***Gdziekolwiek** będę, nie zapomnę o twojej sprawie.*

*Nie przyjechał **dlatego**, że był chory.*

*Szedł szybkim krokiem, **dlatego że** był mocno spóźniony.*

Proszę wskazać poszczególne typy wypowiedzeń (zdania, oznajmienia, zawiadomienia)

1. Każdy podróżny musi posiadać ważny bilet na przejazd.
2. Błysnęło.
3. Kochana mamo!
4. Nie wypada odmówić.
5. Młodzież przyszłością narodu.
6. Kowalski przyszedł, usiadł i nie czekając zaczął opowiadać.

7. Bacność!
8. Ochłodziło się.
9. Milcz!
10. Gazety wieczorne.
11. Słysząc kłótnię.
12. Zawiadowca stacji
13. Trzeba wstawić nową szybę.
14. Za zabójstwo.
15. Ojciec chory.

Proszę przekształcić imiesłowowe równoważniki zdań w zdania podrzędne oraz określić typy tych zdań.

1. Jadąc do pracy, spotkałem kolegę.
2. Szedł, mocno kulejąc.
3. Pracując w banku, miał dostęp do wielu danych.
4. Oddychał, głośno sapiąc.
5. Nie mogąc znaleźć pracy, wyjechała za granicę.
6. Czując się zdrowy, wypisał się ze szpitala na własne żądanie.
7. Tańczył, kręcąc się na boki.
8. Bojąc się konsekwencji swojego czynu, zatarł wszystkie ślady.
9. Rolnicy protestowali, blokując drogi.
10. Oglądając telewizję, robiłam na drutach.

Proszę wskazać błędne zdania. Na czym polegają te błędy?

1. Wyjeżdżając do Anglii, rozpoczęła studia w Oksfordzie.
2. Zatrzymała samochód, pytając przygodnego przechodnia o drogę na Poznań.
3. Oglądając zdjęcia, przypomniały mi się wakacje.
4. Brawurowo zagrał dwie sonaty, zajmując pierwsze miejsce.
5. Krótko mówiąc, musicie się zdecydować jak najprędzej.
6. Starając się o przyjęcie do NATO, Solana stwierdził, że Polska ma duże szanse.
7. Nazywając rzecz po imieniu, jest to zwykła kradzież.
8. Uprawiając tę roślinę, możecie być narażeni na wizyty kretów.
9. Czytając ten artykuł, wydał mi się szalenie poważny i naukowy.
10. Został przyłapany, włamując się do pobliskiego kiosku.
11. Mając wysokie dochody, niczego nam nie brakuje.
12. Wyszedł z domu udając się do banku w celu uregulowania opłat.
13. Upiekła ciasto, chcąc zrobić mu przyjemność.

14. Krajała cebulę na talarki, smażąc je na wolnym ogniu.
15. Wracając z alkoholowego przyjęcia, pies był bity przez pijanego właściciela.

Proszę poprawić szyk w następujących zdaniach. Na czym polega funkcja szyku w tych zdaniach?

1. Syna zabrało pogotowie z silnymi poparzeniami twarzy.
2. Zabił żonę siekierą, z którą miał troje dzieci.
3. Rury kanalizacyjne przedziurawiły dzieci.
4. Dzieci noszą tam kobiety na rękach.
5. niedźwiedź brunatny - brunatny niedźwiedź; dyplomatyczny komentator - komentator dyplomatyczny; aktor komiczny - komiczny aktor
6. Janek kupił rower do spółki z Markiem, którym teraz dojeżdża do pracy.

Jaka jest różnica semantyczna między zdaniami a., b., c.?

1. a. Kazał jej przynieść swoją pracę.
1. b. Kazał jej przynieść jej pracę.
1. c. Kazał jej przynieść pracę.

2. a. Zastał profesora, porządkującego swoje notatki.
2. b. Zastał profesora, porządkującego jego notatki.
2. c. Zastał profesora, porządkującego notatki.

Proszę wstawić orzeczenia w czasie przeszłym.

1. Ewa i Piotr (obejść) ..... wszystkie sklepy, ale odpowiedniej sukienki nie (znaleźć).....
2. Właściwy zespół (tworzyć) ..... dopiero lekarz stomatolog i anestezjolog.
3. Kobieta, pistolet i młody mężczyzna (leżeć) ..... na podłodze.
4. Troje dzieci i ich ciotka (wyjechać) ..... na wczasy.
5. Chłopcy i psy (wbiec) ..... na trzecie piętro.
6. Wtedy Anka i Kaśka (zobaczyć) ....., że Ala i Szarik (pobiec) ..... za kotem do ogródka.
7. Azor i Burek (okazać się) ..... bardzo inteligentnymi psami.
8. Dlaczego hrabiostwo (odjechać) ..... ?
9. Radio i telewizja obszernie (informować) ..... o wizycie prezydenta.
10. Oświadczenie świadka i dowód rzeczowy (pomóc) ..... w ustaleniu winy.

11. Czy państwo (być) ..... u nich o czwartej?
12. Małżeństwo Kowalskich (mieszkać) ..... na Starym Mieście.

Proszę ocenić modalność poniższych wypowiedzeń

1. Kierowco, włącz światła!
2. Ewa chyba choruje, skoro nie przyszła do pracy.
3. Nadaję temu hotelowi imię Olimp.
4. Konsumentcie, kupuj świadomie!
5. Rafał podobno wyjeżdża do Stanów.
6. Należy zachować spokój.
7. Czy mógłbym pożyczyć tę książkę do domu?
8. Wypróbuj nową siłę Viziru!
9. Jaki wspaniały widok!
10. Kiedy kończy się rok akademicki?
11. Jestem samochodem.
12. Zapisuję cały swój majątek swojej siostrze.
13. Skrócenie kadencji Sejmu nie przerywa jego prac.
14. Każdy pracownik może wziąć urlop w czasie wakacji.
15. Sąd skazuje oskarżonego na rok więzienia.
16. Czy mogłabym przyjść dopiero za piętnaście minut?
17. Czy masz złotówkę?
18. Wypada zgodzić się z tą opinią.
19. Oby nadeszło już lato!
20. Czy chcesz zostać kaleką?
21. Kupię ci ciastko.

Przeanalizuj podane wypowiedzenia i określ poszczególne człony ich struktury składniowej

W czasie letniej burzy szarpało nawet drzwiami.

Studenci przyjechali zwiedzić krakowskie zabytki.

Ten stary profesor był przez wszystkich lubiany i szanowany.